

STATLIGT REGIONALSTÖD

Syftet med det statliga regionalstödet är att stödja ekonomisk utveckling och skapandet av arbetstillfällen i EU:s mest missgynnade regioner.

RÄTTSLIG GRUND

Artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), särskilt artikel 107.3 a och c.

Rådets förordning (EG) nr 994/98 av den 7 maj 1998 om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen på vissa slag av övergripande statligt stöd (bemyndigandeförordningen).

Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (den allmänna gruppundantagsförordningen). Den allmänna gruppundantagsförordningen ändrades genom kommissionens förordning (EU) 2017/1084 av den 14 juni 2017 vad gäller stöd till hamn- och flygplatsinfrastruktur, vad gäller tröskelvärden för anmälan av stöd till kultur och bevarande av kulturarvet och stöd till idrottsinfrastruktur och multifunktionell rekreativinfrastruktur samt vad gäller stödordningar för regionalt driftstöd i de yttersta randområdena.

Riktlinjerna för statligt regionalstöd för 2014–2020 (2013/C 209/01) (nedan kallade riktlinjerna) antogs av kommissionen den 19 juni 2013 och trädde i kraft den 1 juli 2014.

BAKGRUND

Rent allmänt innebär statligt stöd allt stöd (utan hänsyn till dess form) som nationella offentliga myndigheter beviljar vissa företag (aktörer som bedriver ekonomisk verksamhet). I den mån denna sorts stöd snedvrider konkurrensen och påverkar handeln är det inte förenligt med den inre marknaden, förutom i de fall som fastställs i fördragen. Det är nödvändigt att kontrollera stödordningarna, och medlemsstaterna är därför i enlighet med artikel 108.3 i EUF-fördraget skyldiga att på förhand underrätta kommissionen om eventuella planer på att bevilja sådant stöd. Genom antagandet av "bemyndigandeförordningen" gjorde rådet det möjligt för kommissionen att fastställa undantag (genom antagandet av gruppundantagsförordningar för statligt stöd) och därmed att stipulera att vissa kategorier av statligt stöd är förenliga med den inre marknaden och undantagna från kravet på förhandsanmälan.

Enligt ett av undantagen kan vissa typer av stöd anses vara förenliga med den inre marknaden i vissa regioner. Denna typ av stöd kallas för regionalstöd och dess syfte är att stödja ekonomisk utveckling och sysselsättningskapande åtgärder.

Den allmänna gruppundantagsförordningen fastställer särskilda bestämmelser som anger de villkor som regionalstödet måste uppfylla för att vara förenligt med den gemensamma marknaden och undantaget från anmälningsskravet. Enligt den förordningen ska kommissionen erbjuda vägledning om stödåtgärder som inte är undantagna från anmälningsskravet, inbegripet vägledning om regionalstöd. Riktlinjerna kommer att tillämpas på anmälda regionalstödsordningar och enskilt stöd.

TYP AV STÖD OCH VILLKOR FÖR BEVILJANDE

Medlemsstaterna ska utgå från de bestämmelser som fastställs i riktlinjerna för att förbereda regionalstödskartor med hjälp av vilka de kan kartlägga de områden där företag får ta emot statligt regionalstöd och hur omfattande detta stöd får vara.

A. Tillämpningsområde

I princip gäller riktlinjerna för alla ekonomiska sektorer, men följande verksamheter är undantagna:

- Sektorer där regionalstöd inte är förenligt med den inre marknaden: stålindustrin och syntetfiberindustrin.
- Sektorer där stöd är föremål för vissa rättsliga instrument och/eller andra riktlinjer för statligt stöd: fiskeri och vattenbruk, jordbruk (med några specifika undantag), transporter, flygplatser och energi.
- Verksamheter som anses oförenliga med den inre marknaden, såvida inte de allmänna villkor som fastställs i riktlinjerna och ytterligare specifika villkor uppfylls: bredbandsnät och forskningsinfrastruktur.

Utöver detta fästs särskild vikt vid stöd till stora företag och vid driftstöd:

- Regionalstöd till stora företag är inte förenligt med den inre marknaden enligt artikel 107.3 c i fördraget, om det inte avser stöd till startinvesteringar som skapar ny ekonomisk verksamhet eller diversifierar befintliga inrättningar till nya produkter eller nya processinnovationer.
- Stöd som syftar till att minska företagens utgifter (driftstöd) är inte förenligt med den inre marknaden, om det inte syftar till att bekämpa specifika eller bestående nackdelar i missgynnade regioner (dvs. att minska svårigheter som små och medelstora företag brottas med, kompensera för tilläggskostnader i de yttersta randområdena eller förhindra eller minska avfolkningen i glesbefolkade områden).

B. Bedömning av regionalstödet förenlighet

Kommissionen ska bedöma anmält regionalstöd. Detta innebär att kommissionen analyserar huruvida stödets positiva inverkan på ett mål av gemensamt intresse är större än dess negativa följder för handeln och konkurrensen. Analysen ska behandla följande aspekter:

- Bidrag till ett tydligt definierat mål av gemensamt intresse i enlighet med artikel 107.3 i fördraget.
- Behov av statlig intervention (i situationer där marknaden inte är i stånd att erbjuda vissa materiella förbättringar).
- Stödets lämplighet när det gäller att hantera målet av gemensamt intresse.
- Stimulansseffekt som leder till förändrat beteende bland företagen (dvs. företagen tar del i kompletterande verksamhet).
- Stödets proportionalitet (dvs. att stödet är begränsat till det minimum som krävs för att stimulera till kompletterande investeringar eller verksamheter).
- Undvikande av onödiga negativa effekter på konkurrens och handel.
- Insyn (enkel tillgång till information om det beviljade stödet).

Stödordningar som riskerar att allvarligt snedvrída konkurrensen kan också bli föremål för utvärderingar i efterhand och kommissionen kan begränsa hur länge sådana ordningar får gälla. Utvärderingar i efterhand får endast göras av stödordningar med en betydande budget som omfattar nya egenskaper eller leder till avsevärda marknadsförändringar, tekniska förändringar eller ändringar i lagstiftningen.

C. Regionalstödkartor – stödberättigande

Medlemsstaterna måste i sina regionalstödkartor ange de områden som uppfyller villkoren i artikel 107.3 a och c (nedan kallade a- och c-områden) liksom stödets maximinivåer. Kommissionen ska underrättas om dessa kartor och ska godkänna dem så att regionalstöd kan beviljas till företag som ligger i de områden som anges i kartorna. Taket för a- och c-områdenas maximala täckning har fastställts till 47 % av befolkningen i EU:s 28 medlemsstater.

1. a-områden – artikel 107.3 a i EUF-fördraget

Riktlinjerna fastställer att följande kan betecknas som a-områden^[1]:

- Nuts 2-regioner^[2] med en bruttonationalprodukt (BNP) per capita räknat i köpkraftsstandard som är högst 75 % av genomsnittet i EU-27.
- De yttersta randområdena.

De högsta stödnivåerna i a-områden är följande:

- 50 % bruttobidragsekvivalenter i Nuts 2-regioner med en BNP per capita på högst 45 % av genomsnittet i EU-27.
- 35 % bruttobidragsekvivalenter i Nuts 2-regioner med en BNP per capita på minst 45 % eller högst 60 % av genomsnittet i EU-27,
- 25 % bruttobidragsekvivalenter i Nuts 2-regioner med en BNP per capita som överstiger 60 % av genomsnittet i EU-27.

Dessa tak får höjas med som mest 20 % i de mindre utvecklade yttersta randområdena och med 10 % i de resterande yttersta randområdena. Den högsta stödnivån får

[1] Bilaga I till riktlinjerna innehåller en förteckning över stödberättigade a-områden, per medlemsstat.

[2] Nuts: Nomenklaturen för statistiska territoriella enheter.

höjas med högst 20 procentenheter för småföretag eller med 10 procentenheter för medelstora företag.

2. c-områden – artikel 107.3 c i EUF-fördraget

I riktlinjerna görs det skillnad mellan två kategorier av c-område:

- Förhandsdefinierade c-områden^[3]: områden som uppfyller vissa förhandsvillkor och som en medlemsstat kan utse utan vidare motivering. I dessa områden ingår Nuts 2-regioner som utsetts till a-områden under perioden 2011–2013, glesbefolkade Nuts 2- och Nuts 3-regioner samt delar av eller områden som gränsar till Nuts 3-regioner, på vissa villkor.
- Icke förhandsdefinierade c-områden^[4]: områden som kan utses av en medlemsstat förutsatt att områdena uppfyller vissa socioekonomiska kriterier.

Mot bakgrund av hur den ekonomiska krisen har slagit mot medlemsstaterna och av målet att garantera kontinuitet i regionalstödkartorna fastställs ett skyddsnät och en minsta befolkningsandel i riktlinjerna^[5]. I riktlinjerna anges det fem uppsättningar kriterier som avser socioekonomiska (BNP per capita, arbetslöshet), geografiska (isolering) eller strukturella (omfattande strukturförändringar, ekonomisk tillbakagång) problem, och som medlemsstaterna ska använda för att utse icke förhandsdefinierade c-områden.

De högsta stödnivåerna i c-områden är följande:

- 15 % i bruttobidragsekvivalenter i glesbefolkade områden (Nuts 3-regioner eller delar av Nuts 3-regioner) som har en gemensam landgräns med ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta).
- 10 % bruttobidragsekvivalenter i icke förhandsdefinierade c-områden.

Dessa tak kan höjas i tidigare a-områden (från 10 % bruttobidragsekvivalenter till 15 %) och i c-områden som gränsar till ett a-område. Den högsta stödnivån får höjas med högst 20 procentenheter för småföretag eller med 10 procentenheter för medelstora företag.

D. Anmälan och halvtidsöversyn

I enlighet med bestämmelserna i riktlinjerna måste varje medlemsstat se till att kommissionen får en separat regionalstödkarta, giltig från den 1 juli 2014 till den 31 december 2020. Dessa kartor granskades och godkändes av kommissionen och ska också offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning, varvid de utgör en integrerad del av riktlinjerna.

En översyn av de områden som är berättigade till regionalstöd (halvtidsöversyn av de regionala stödkartorna) gjordes 2016 och de ändrade regionalstödkartorna kommer att gälla från den 1 januari 2017 till den 31 december 2020.

[3] I bilaga I återfinns den särskilda tilldelningen för de förhandsdefinierade c-områdenas befolkningsandel, per medlemsstat.

[4] I bilaga II till riktlinjerna fastställs metoden för fördelning av befolkningsandelar för icke förhandsdefinierade c-områden.

[5] I bilaga I fastställs den icke förhandsdefinierade c-täckningen, inklusive de ovan nämnda justeringarna.

E. Rapportering och övervakning

Medlemsstaterna måste noggrant arkivera uppgifter om stödåtgärder under tio år från det datum då stödet beviljas. De måste även översända följande till kommissionen:

- Årsrapporter.
- Information om varje enskilt stöd på över 3 miljoner euro.

STATLIGT STÖD OCH SAMMANHÅLLNINGSPOLITIK

Projekt som får stöd via sammanhållningspolitiken (genom de europeiska struktur- och investeringsfonderna) måste vara förenliga med unionsrätten och nationell rätt^[6]. Det åligger medlemsstaterna att se till att deras stödordningar är förenliga med lagstiftningen om statligt stöd, inbegripet bestämmelserna om statligt regionalstöd. De måste därför analysera de insatser de planerar inom ramen för sina (operativa) program och att fullgöra eventuella anmälningsskrav. Den strategiska planeringsprocess som sammanhållningspolitiken föreskriver och den stödanalys som ska göras enligt bestämmelserna om statligt stöd är fortsatt åtskilda, men det finns en möjlighet att i vissa fall använda den analys som ligger till grund för sammanhållningspolitiska insatser som utgångspunkt för att motivera statligt stöd.

Den rättsliga ramen^[7] innehåller uttryckliga referenser till bestämmelserna om statligt stöd, särskilt med avseende på finansieringsinstrument, vinstdrivande insatser, offentlig-privata partnerskap, insatsernas varaktighet etc. För att göra det lättare för medlemsstaterna att effektivt tillämpa bestämmelserna om statligt stöd får utbetalningen av medel endast ske om vissa skyldigheter är uppfyllda (förhandsvillkor)^[8], bl.a. arrangemang i medlemsstaterna för att utbilda personal och stärka förvaltningskapaciteten på detta område.

Tillämpningen av reglerna om statligt stöd är ett av de "farliga" områdena vid genomförandet av sammanhållningspolitiken, och är ofta orsaken till de fel som revisorer upptäcker.

I november 2018 antog rådet förordning (EU) 2018/1911 om ändring av förordning (EU) 2015/1588 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd. Förordningens syfte är att förbättra samspelet mellan EU:s stödprogram och reglerna för statligt stöd. Ändringarna rör tre områden: nationell finansiering kombinerad med instrument inom ramen för fonden InvestEU, forskning, utveckling och innovation (Horisont Europa och spetskompetensstämpeln) och stöd för europeiskt territoriellt samarbete.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentet har flera gånger uttryckt oro för bristen på överensstämmelse mellan å ena sidan ekonomisk, social och territoriell sammanhållning och å andra sidan konkurrensreglerna.

[6] Artikel 6 i förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013.

[7] Förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013.

[8] Del II i bilaga XI till förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013.

Under förfarandet för att modernisera det statliga stödet (som inleddes 2012), i samband med vilket kommissionen lade fram förslag i enlighet med artikel 109 i EUF-fördraget, hördes parlamentet enbart och hade inget att säga till om vid antagandet av riktlinjerna. I sin resolution av den 12 juni 2013 om regionalpolitiken som en del av mer omfattande system för statligt stöd stödde parlamentet dock kommissionens förslag till riktlinjer. Det efterlyste även större förenlighet med den allmänna gruppundantagsförordningen och andra riktlinjer och ifrågasatte huruvida bestämmelserna om statligt stöd är förenliga med genomförandet av sammanhållningspolitiska instrument (de europeiska struktur- och investeringsfonderna), särskilt vad gäller likabehandling av områden som tillhör samma sammanhållningspolitiska regionkategori. Parlamentet förespråkade att regionalstödet övergripande täckning skulle förbli oförändrad eller höjas över det föregående taket på 45 %, och stödde inrättandet av ett skyddsnet för tidigare a-områden liksom särskilda bestämmelser för glesbefolkade områden, de yttersta randområdena och öregioner. I resolutionen betonade parlamentet även behovet av undantag, i synnerhet i de områden som drabbats särskilt hårt av den ekonomiska krisen.

Parlamentet anser att statligt stöd i första hand ska utgå till små och medelstora företag. Att utesluta stora företag kan dock leda till att arbetstillfällena går förlorade och därför bör sådana företag vara berättigade till stöd i c-områden, dock med förbehåll för särskild kontroll.

I sin resolution av den 13 september 2016 om genomförande av det tematiska målet "att öka konkurrenskraften hos SMF" uppmanade parlamentet kommissionen att fastställa villkor för statligt stöd som inte är diskriminerande för små och medelstora företag och som bör vara i linje med sammanhållningspolitikens stöd till företag, samt att till fullo utnyttja stödordningar som baseras på den allmänna gruppundantagsförordningen, och på samma gång klargöra kopplingen mellan reglerna för ESI-fonderna för små och medelstora företag och reglerna för statligt stöd.

I sin resolution av den 17 april 2018 om starkare ekonomisk, social och territoriell sammanhållning i Europeiska unionen och kommissionens sjunde rapport ansåg parlamentet att det är nödvändigt att påskynda förfarandena för statligt stöd där villkor måste uppfyllas. Parlamentet uttalade också sitt stöd för en enhetlig och mer koherent hantering av EU-medel under direkt förvaltning och sammanhållningspolitikens medel när det gäller statligt stöd.

I sin resolution av den 6 juli 2017 om främjande av sammanhållning och utveckling i EU:s yttersta randområden och tillämpning av artikel 349 i EUF-fördraget uppmanar parlamentet kommissionen att i större uträkning återöppna artikel 107.3 a och artikel 349 i EUF-fördraget i riktlinjerna för statligt stöd för regionala ändamål och den allmänna gruppundantagsförordningen, i syfte att bidra till den ekonomiska och sociala utvecklingen i de yttersta randområdena och ta större hänsyn till dessa områden.

Diána Haase / Marek Kołodziejski
04/2019

